

DEL RECORD QUE SERVO DEL

PARE MANUEL CAZADOR

M. Lluïsa Boixo i Claramunt

**EL RECORD QUE SERVO DEL
PARE MANUEL CAZADOR**

M. Lluïsa Boixo i Claramunt

Lector:

L'opuscle que tot seguit podràs degustar és fonamentalment evocador. Tota la càrrega emotiva gravita a l'entorn dels records personals de la seva autora; records d'infantesa centrats en la figura del pare Cazador, meteoròleg, agrònom, experimentador, interessat en la radiotelefonia i, en general, en qualsevol fenomen de l'activitat humana.

Hi domina la veu, en estil directe, de la narradora per tal de donar notícia del vessant humà del personatge central. Però també hi ha transcrita una altra veu, la del jesuïta Ricard Cirera, un contrapunt que serveix per fer les acotacions de caire científic en el gruix de la crònica.

Així, a dues mans, tenim una doble aproximació al personatge, un binomi periodístic-científic que va des dels trets anatòmics característics fins a l'actitud pròpia davant els fets essencials de la vida.

Hi sovintegen els diàlegs, útils per aproximar, encara més, el pare Cazador al lector d'ara; un home generós, ferm o mansuet, espontani o meditatiu, en cap cas sorneguer.

Però, per damunt de tota altra cosa, fins i tot del talent personal que no en dubtem pas era de grau altíssim, hi va haver la perseverança i la dedicació. Aquest són, segons que es desprèn de la lectura global, els trets bàsics del protagonista textual.

La lectura resultarà satisfactòria tant a l'encuriosit com al nostàlgic.

Per als vilatortins nascuts abans de la guerra civil, el nom del pare Cazador va associat a unes vivències amables i llunyanes. Per als vilatortins de mitjana edat es tracta d'un personatge més o menys vague i imprecís. Per a les noves fornades de vilatortins, el pare Cazador és el nom d'un carrer de la vila i ben poca cosa més.

La publicació del treball de Maria Lluïsa Buxó ajudarà a una coneixença més profunda d'aquesta figura emblemàtica. En això rau el mèrit major de l'opuscle.

Anton Carrera

DEL QUE SÉ DEL PARE MANUEL CAZADOR

El dia 30 d'agost de l'any 1905, es va produir un eclipsi total de sol en molts llocs de la Península. Si llegim el llibre escrit pel jesuïta Ricard Cirera, fundador i primer director de l'observatori de l'Ebre de Tortosa, hi trobarem un apartat que diu:

"Entre les observacions rebudes del lloc on l'eclipsi de sol no fou total, cal destacar les del pare Cazador O.S.F. del Col·legi de Sant Julià de Vilatorrada (longitud est de Greenwich, 0 hores, 9 minuts, 16,2 segons; latitud nord 41° 55' 41"5. Altura del nivell del mar 598 metres). L'esmentat pare posseeix, al col·legi, un observatori meteorològic permanent que varem tenir el gust de visitar fa alguns anys, i poguérem apreciar la cura i dedicació amb què el pare Cazador verifica les seves observacions astronòmiques.

"La corba feta amb dades actinomètriques que tenim a la vista, s'assembla molt a l'obtinguda al nostre observatori de l'Ebre. El termòmetre baixà a l'ombra uns 4°C, una mica més que a Tortosa, potser per estar situat en un punt elevat. Les observacions estan molt ben presentades i ens permet estudiar-les i comparar-les amb les nostres. És per això que estem agraïts d'una manera especial al pare Cazador."

Si he començat aquest escrit emprant un aspecte tan peculiar, ha estat perquè per conèixer una mica la personalitat, segons el record que servo, del pare Cazador, és impossible deslligar el caire humà del científic. Cal dir que ell em va conèixer quan jo encara era al bressol, i em vaig acostumar a la seva figura venerable des de la més tendra infància. Així que, intercalaré d'una manera respectuosa les dues particularitats, per fer-ne un breu comentari. He tingut la sort (gràcies a molta gent) de poder aplegar el material necessari dels seus coneixements científics i tècnics. La part humana la retinc guardada en la meva ment i el meu cor.

El pare Manuel Cazador i López va néixer a Torrent del Cinca província d'Ossa, el dia 29 de gener de 1874, i va ingressar a la Congregació dels Fills de la Sagrada Família, on va celebrar la primera missa el 19 de març de l'any 1899, al Col·legi d'Orfes de Sant Julià (ara s'anomena del Roser) davant l'il·lustre prelat doctor Torres i Bages. Aquest fet dóna una idea de la consideració que se li dispensava. No és corrent que un bisbe presideixi una primera missa sense una causa justificada.

Tradueixo un fragment de l'escrit amb les dades biogràfiques que li va dedicar el cronista en complir els seus cinquanta anys de sacerdoci: "Diu que pensa, després d'una llarga indagació, que el secret de la seva solidesa científica li provenia, especialment, de l'energia i dedicació amb què va efectuar els estudis preliminars. Va seguir cursos a la famosa Granja Experimental de Barcelona, amb el professor Hermenegild Garcia, un benemèrit enginyer que en el Congrés Científic de París de l'any 1900, va demostrar ser un dels millors hidròlegs del món.

"La seva vocació per les ciències físiques no va ser fomentada per una afició superficial, sinó que fou consolidada en els llargs

anys d'estudis a la Universitat de Barcelona. El doctor Luanco, il·lustre autor de 'Alquímia en Espanya', el qual per espai de trenta anys regentà la càtedra de la Universitat de Química General, va comptar entre els seus destacats alumnes aquell jove atent i observador. Més tard va cursar Astronomia a l'Escola Nàutica, guiat pel professor Ricard Gil. Disciplines que va practicar sense parar, cosa que va construir l'autenticitat i el valor tècnic que després donaren els seus fruits".

El pare Cazador del meu record era un home d'edat, però encara de complexió robusta i d'alçada ben proporcionada. L'estructura del seu crani era noble i l'ample front denotava intel·ligència. El seu cap estava poblat de cabells blanquíssims i polits que brillaven tallats molt curts. Em penso que el vent mai no els hi va despentinat, encara que corrés com un boig. El seu rostre era afable, sense arrugues, la pell setinosa i lleugerament rosada. S'enclastava sobre el nas unes ulleres amb muntura d'or.

He de confessar que des de petita amb plaïa observar la gent que em mereixia estima o bé em desvetllava curiositat. Per sort, com que era d'aparença tan distreta, mai ningú no s'adonava de la vigilància a què els sotmetia encara que topessin més del compte amb mi. És per això, malgrat els anys que han passat, que ara puc recordar petits detalls i el tarannà de moltes persones i, sobretot, d'ell.

Quan a vegades recordo el meu poble, se'm representa la figura entranyable del pare Cazador. El veig mentre feia el seu acostumat recorregut pels verals que estimava. En aquell temps a mi em semblava que mai no en desapareixeria. A l'hivern i en les temporades fresquetes, els dies assolellats, s'endinsava pel poble mentre solia llegir el diari, per una sendera que menava del col·legi a l'Albreda, per trencar pel

caminet que el conduïa directament al poble. Ara tots aquests caminois han desaparegut per la febre de la construcció. Solament quan pluvia o feia xafogor, utilitzava la carretera principal, per gaudir de l'aixopluc que li prestaven els arbres que s'obrien protectors com amples ombrel·les.

Aquestes passejades no eren sempre d'esbargiment, sinó per raons meteorològiques, com veurem més endavant. Amb les anades i vingudes feia visites i, diàriament, anava a cercar el diari a casa d'un meu oncle de segon grau. Em sembla que no feia gaires anys que havia començat la llarga postguerra quan va morir l'oncle. El meu cosí "Francisco" i el seu germà Lluís eren pràcticament adolescents, i els va caldre tirar el negoci endavant amb penúria. Aleshores, a la família se li va plantejar el problema d'abolir despeses supèrflues. El diari n'era una, però els nois varen decidir no desfer-se'n mentre visqués el pare Cazador; preferien treballar un xic més. Sobretot en "Francisco" sabia el desequilibri que podia causar al bon sacerdot si li mancava el diari. Tots els indicis li feien pensar que el mossèn mai no duia cap cèntim a la butxaca, aparentment semblava que la comunitat el proveïa de tot i per això no li feien falta els diners.

Ell era un home sobri: no fumava ni bevia, i el seu menjar, sospito que devia ser frugal per la cura que tenia del seu cos. Ho dic pel que he pogut deduir pels consells que ens donava i per la higiene que ens recomanava, sobretot dels peus. Deia: "Cal tenir molta netedat als peus, penseu que són ells que guarden l'equilibri del nostre cos."

Com m'agradava trobar-me'l i que ell no s'anadonés! Caminava aparentment atent a la lectura i mai no s'entrebancava; era com si un fil subtil i misteriós li conduís els passos. Però de sobte es parava bruscament i guaitava ací i allà, com si es trobés en

un lloc remot, estrany ... Aleshores, palplantat, semblava patir d'amnèsia que el duia a un estat d'indecisió i no sabia on dirigir els passos. Mirava el cel com si implorés protecció divina i després, lentament, abaixava els ulls i contemplava els conreus que l'envoltaven. Si era el temps de la remendarola, s'ajupia a la vora del camí i en trencava un brot amb delicadesa. D'aquesta herba flairosa en solia dir: -Si gaire gent sabés le bones qualitats d'aquesta herbeta humil, se'n faria infusions i així tindria la panxa i el païdor sa. Però en aquests verals n'hi ha massa, per això és poc apreciada. Som així de ximplers!

I esclafia a riure asprament. A mi em sorprenien les seves riallades, em semblava que no li esqueien. També em feia patir el seu parlar brusc, quasi agressiu. Aquestes anomalies, de més gran, varen ser objecte d'una anàlisi i d'una visió que em cal exposar.

En aquell temps encara era fort i, possiblement, amb ganes de lluitar per a la ciència. Però a causa dels avanços tècnics que florien arreu, en els quals ell, sobradament, hauria pogut participar, es va trobar aïllat i amb els materials envellits. Necessitava renovació. També, possiblement, havia perdut contactes amb gent avanguardista. O bé el pare Cazador es va trobar subtilment atrapat dins un bocí de terra que va estimar com a pròpia però que, al mateix temps, el limitava i l'oprimia, sense que ell en fos conscient? No ho sé ...

Per més que, per la gent que llavors era gran i també pels meus pares, m'hagi volgut informar del perquè de les ordres pocasoltes que de tant en tant ens donaven al nostre poble, en els primers dies de la guerra civil, i que no treien cap a res, mai ningú no me n'ha sabut donar una resposta satisfactòria. Un dia ens van obligar -em va colpir moltíssim i ho recordo com si fos

ara- que xics i grans havíem de dur un distintiu vemell a sobre, i que fos ben visible.

Les dues merceries del poble esgotaren ràpidament les cintes roges. A mi em va fer gràcia veure-les sobre el meu germà petit i l'àvia. L'àvia, però, com que estava preocupada pels esdeveniments que cada dia s'enverinaven més, per poc, que no em clava un clatellot. De sobte, a la dona, li devia venir a la memòria el pare Cazador. Em digué:

-Cuita, nena, ves al Col·legi (així anomenàvem el centre d'orfes del qual més endavant parlaré) i porta un tros de cinta vermella al pare Cazador. Possiblement no s'ha assabentat de l'ordre i no en té. Apa, i no t'encantis pel camí. Ah! Si trobes a la porteria algú que no coneguis, digues-li que és un encàrrec pel camarada Cazador.

Me la vaig mirar estranyada i li vaig respondre resolta:

-No li diré pas, camarada.

La dona em va mirar i en respondre'm va endolcir la veu:

-Ja ho sé filleta, però tinc tanta por per ell que dic beneiteries.

Potser valdria més que demanassis per en Manuel Cazador.

-Tampoc, li diré el senyor Cazador.

-Tens raó, però cuita, afanya't.

Vaig córrer ràpidament cap el Col·legi, perquè em semblava que en aquell tros de cinta, que engrapava amb força, a ell, li anava la vida. A la porteria vaig dir "pare" perquè hi havia el porter de sempre. Em va fer esperar a l'ample vestíbul, en el qual la meva personeta s'hi perdia, esquifida.

De sobte va entrar un home que duia un vestit tronat i que m'era vagament familiar. Quan se'm va apropar vaig veure que era el pare Cazador i que li penjava un tros de cinta vermella del coll. Em va dir amb el seu català -semblava tortosí- mentre em

*Caseta on tenia instal·lats els seus aparells metereològics.
Al fons es veu el poble de Sant Julià.*

posava la mà, de dits gruixuts, sobre l'espatlla.

-Què vols, filleta? Que passa alguna desgràcia a casa vostra?

Potser va ser el seu tacte benefactor el que em va tranquil·litzar. Li vaig dir, mentre li allargava la cinta:

-No, pare, però l'àvia m'ha dit que li donés aquesta cinta vermella.

-Pobra Ramona! -va exclamar entendrit.

Tinc la sensació que vaig marxar ràpidament. Mentre corria, plorava. Em va fer mal veure aquell home desvalgut i envellit, i vaig tenir por, una terrible por, que algú no el pogués danyar. Però per sort, mentre va durar la guerra, mai no li va passar res. Possiblement va rebre ajuda divina, però també humana, per la seva vàlua.

Ara em ve a la memòria que no sé pas el tractament que li vaig donar durant els tres anys llargs de guerra. Probablement li deia senyor Cazador. No ho sé ...

Mentre m'endinso en el tema dels experiments del pare Cazador, no puc oblidar el seu ajudant més fidel: el germà Serra. Recordo amb molta simpatia la figura un xic estafeta d'aquest home. Sembla com si el seu cos hagués estat malmenat al moment de néixer, per una mà poc delicada que l'hagués deslloriat. Tenia el rostre esblaimat del qual sobresortia un nas ganxut. La seva cara, no obstant això, era constantment il·luminada per un somriure dolç que el feia atractiu. Però el que més cridava l'atenció d'aquell home senzill i bo era la seva veu apagada que semblava eixir-li de la gola amb tanta dificultat que fins feia l'efecte de ser aliena.

El germà Bernat Serra devia tenir una edat aproximada a la del pare Cazador. Havia nascut a Vic. El fet de no arribar a sacerdot no va ser per motiu de poca capacitat, sinó pel seu físic deforme i d'aparença malaltissa que va arrossegar tota la vida. Tanmateix era dotat d'una intel·ligència clara que va encaixar perfectament amb la de l'investigador i va se per a ell un col·laborador perfecte.

Diu el cronista:

"La personalitat científica del pare Cazador es manifestà quan apenes Marconi havia donat a conèixer, al final del segle XIX, algunes de les seves investigacions referents a les ones hertzianes. El seu afany d'investigador aviat el va portar a realitzar les primeres experiències, en el seu laboratori, en combinació amb altres personalitats de l'època.

"El seu desig incansable d'experimentar en el sensacional invent el va conduir a l'intent de fabricar-se amb els propis mitjans, fruit del seu enginy, una aparell transmissor. Es deia que era necessari un bon bobinatge per a la producció d'oscil·lacions hertzianes. El va sol·licitar als seus amics d'Alemanya (parlava i escribia francès i alemany), que li enviaren un preciós aparell Max Koll; però va fracassar en el seu intent de fer-lo funcionar. Perquè les seves bateries de piles construïdes i muntades d'acord amb els apunts que el capellà conservava dels seus estudis universitaris de física experimental, no varen aconseguir de la bobina ni una sola espurna.

"L'home, vist el fracàs, va guardar tanquil·lament l'aparell i va guiar l'intent per altres camins. La recerca va durar dos anys llargs. Combinava i modificava tota mena de piles elèctriques de les conegudes fins aleshores i també de les que ell fabricava. Després d'un treball ímprobe, va arribar a obtenir un combinat

de cinc elements muntats en sèrie sense desgast d'importància en un circuit obert, que provocaren en la bobina una estrepitosa i magnífica espurna de quinze centímetres de longitud.

"Seguidament ja va tenir les ones hertzianes que van poder ser emeses per l'aparell enginyat. Ara solament calia el receptor adequat, susceptible de captar-les. En el mateix laboratori va efectuar els primers experiments per a obtenir-lo. Va utilitzar com a cohesió les llimadures de llautó, més a l'abast de les seves possibilitats econòmiques que la plata, com prescrivia l'ortodòxia tècnica. Un cop aparellats els dos circuits, transmissor i receptor, va fer entrar en funcionament la bobina. El timbre del receptor va sonar sorollosament."

M'imagino que devia ser com una música celestial per a l'oïda de l'experimentador i del seu col·laborador. S'havia produït a la Península i justament al nostre poble de la comarca d'Osona, la primera transmissió d'ones hertzianes per telegrafia sense fils.

He de confessar que en el transcriure d'aquestes últimes ratlles, he experimentat un calfred d'emoció que m'ha recorregut l'espina. Sembla estrany que aquest home constantment encaparrat pels avanços de l'època, fos dotat fins a l'extrem del do de la senzillesa. Mai no es va deixar dominar per la vanitat ni l'orgull. El treball aliè, per més humil que fos, li mereixia respecta i l'hi otorgava importància.

Recordo un dia que aquest home savi, va aparèixer a casa com tenia per costum. Les tres noies treballaven cadascuna en els seus deures. No sé quina de nosaltres feia punt de creu, guiada per un manual. El pare Cazador va arrebregar el llibret que marcava les mostres, juntament amb la labor començada, i ho va examinar tot atentament. després exclamà admirat:

-Sembla mentida que hi hagi gent que pensi tant! Aquest llibret és un tresor d'enginy.

Segueix el cronista:

"Les experiències es van multiplicar quan el cohesor de 'limitadores' va poder substituir-se pel microfònic que l'obligava a una escolta directa. Aviat va observar estranys sorolls que continuament, amb més o menys intensitat, s'interferien. El sacerdot va comprendre que el fenomen era motivat per les descàrregues atmosfèriques producte, igualment, de les zones hertzianes, i es va dedicar plenament a l'objectiu de treure'n el millor profit en relació de la meteorologia per a previsió de tempestes.

"S'hi va passar tres anys, de 1907 a 1910, anotant diàriament, des de les set del matí a les deu del vespre, cada dues hores, la intensitat i les variacions. Per desgràcia un incendi que es declarà el dia tretze de febrer, diada de dijous gras de l'ny 1958, va engolir quasi totes les dades, perquè la part més afectada va ser la del museu on es guardaven.

"En l'època en què anotava les variacions, va ser quan la torre Eiffel de París va començar a emetre, radiotelegràficament, a tres quarts d'onze del vespre els senyals horaris. El detector fabricat pel pare Cazador va ser el primer de la Península que els va captar. Els col·legues tècnics d'aquell temps, per unanimitat, li van reconèixer l'honor de la prioritat."

Tot transcrivint aquests fets i dades, em fa l'efecte d'escoltat la veu del sacerdot, inconfusible, que em diu:

-Ja n'hi ha prou, noia! No escriguis més experiments meus. Deixa-ho per a una altra estona. Et fatiga la traducció d'aquesta

paperassa escrita en castellà. Val més que expliquis que la teva germana Teresa em feia "maitenes"-ell de les mitenes en deia "maitenes"-; també conta el berenar de juguina que feren les teves germanes, i que a mi tant em va agradar.

La meva germana Teresa ha estat sempre molt traçuda. En adonar-se que el pare Cazador duia les mitenes foradades -l'home a l'hiver, no se les treia ni per treballar- li va dir que li'n faria un parell. L'home no se'n sabia avenir de veure la noieta manejar les agulles amb tanta destresa. Ja he dit que tenia els dits gruixuts, i per aquesta particularitat li calia emprovar-les sovint. Ell li prestava la mà agraït. Va ser en una d'aquestes emproves que la meva germana li va preguntar:

-Pare Cazador, per què duu aquesta ungla del dit gros tan llarga?

L'home rigué divertit, després li va contestar:

-Teresa, aquesta ungla que veus tan llarga, per a mi és una magnífica eina de treball. Així, tan afinada, no hi ha cap tornavís que se li compari. I t'asseguro que tampoc mai no es perd.

Era el primer temps de la postguerra. Tothom que havia viscut en aquella època sap prou bé l'escassetat d'aliments que es patia. Per això ningú no anava massa tip ni era gaire gras ...

És natural que dins els jocs dels infants, s'hi reflectís aquest problema, que fins a vegades s'intentava traduir en idees pràctiques, i cuinar alguna cosa que es pogués rosegar. Dues amigues i les meves germanes -jo per raons de salut era a Barcelona- organitzaren una cacera de pardals, amb trampes, i aplegaren un bon grapat d'ocellics.

Aprofitaren que a casa no hi havia ningú, per rostir-los. Plomaren i netejaren les bestioles, les posaren en una cassola amb una mica de ceba, un gra d'all, un rajolí d'oli i un xic de vi. Mentre feien el cuinat, va comparèixer el pare Cazador. A l'home el va sorprendre la flaire que desprenia el rostit i va demanar intrigat:

-Que feu rostit, a ca la Ramona?

-Sí senyor -va dir la meva germana Núria.

-Que celebriu alguna festa? -va preguntar.

-No senyor -respongué de nou la Núria.

-Esteu soles?

-Sí senyor -contestaren les noies, plegades.

-On són l'àvia i la mare? -va voler saber l'home.

-A can Rafael. L'àvia vol fer covar una lloca -contestà la Teresa.

-I aquesta olor de rostit, d'on ve? -va insistir el capellà.

-De la cassola que hi ha a sobre l'estufa. Són pardals que hem caçat i en fem un berenar de juguina -li aclariren.

-Que vol berenar amb nosaltres, pare? Els pardals ja estan a punt.

-N'hi ha per a tots? demanà.

-Sí -aclariren.

-Doncs, noies, a berenar s'ha dit!

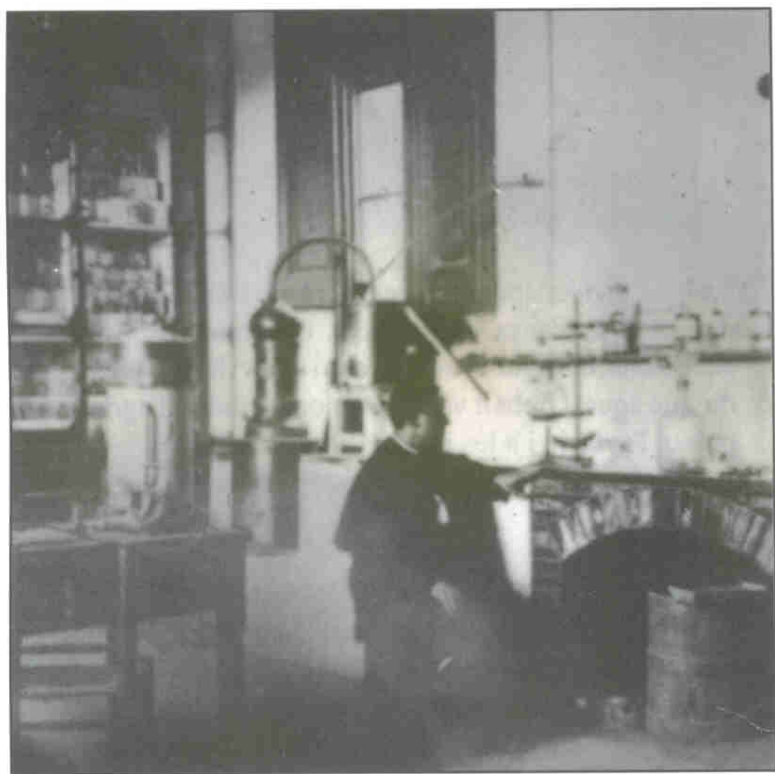
L'home es va menjar la seva ració amb molt de gust i els digué:

-Boníssims! És una bona pensada, sou molt enginyoses. A mi mai no se m'hauria acudit rostir pardals, pobrics. És clar que a vosaltres tampoc, si no fos aquesta trista carència d'aliments. Quina pena, Senyor!

Explica el cronista:

"És d'admirar amb quina constància benedictina, es prodigà, durant més de mig segle, a la direcció de l'Observatori Meteorològic de Sant Julià de Vilatorrada. Fa vint-i-cinc anys que el doctor Eduard Fontserè, director aleshores del servei Meteorològic de Catalunya, va ponderar, en una sessió de la Real Acadèmia de Barcelona, l'esforç incansable del pare Cazador, i va confessar, complagut, que molt sovint hi va haver de recórrer -com també altres col·legues- per demanar-li ajuda i consell en les seves dificultats d'ordre tècnic."

"Però el tres de juny del present any 1949, es compliran cinquanta anys de la formació del laboratori. Si calculem que durant tot aquest temps, dia rera dia, es varen efectuar i anotar, escrupolosament, una vintena d'observacions diferents fetes amb el màxim rigor científic de què era capaç el pare Cazador, en total sobrepassen les cinc mil. I mig milió de dades meteorològiques d'un valor incalculable registrades en un gran volum de carpetes rigorosament classificades."

El Pare Cazador en el seu laboratori del Col·legi d'orfes de Sant Julià.

"Solament el bon sacerdot i el germà Bernat coneixen el sacrifici que els costà l'obtenció d'aquesta extraorfinària quantitat de dades, que constitueixen un preuat treball, només atribuïble a la laboriositat i a la constància d'aquests dos homes."

Penso amb tristesa en el terrible foc que es va provocar per causa d'una fallada en el corrent elèctric del museu. El meu pare, prou coneixedor de l'edifici i del lloc on es guardaven les carpetes, arrossegant-se per entre la fumera amb la cara tapada amb una mocador, va provar de treure-les. No ho va aconseguir.

Les flames, llaminereres, les engoliren mentre exhalaven el fum amarg que li barrà el pas.

Malgrat l'adversitat, no tot es va perdre, potser pel sol fet que durant anys i anys telegrafiava, diàriament a la Central de Barcelona, on algunes anotacions i deuen haver quedat. No cal dir que aquest treball va proporcionar ajuda a l'agricultura del país, a l'aviació i a les indústries aeronàutiques.

I prossegueix:

"L'any 1911, en el Congrés d'Eclipsis de Lluna, celebrat a Barcelona, el pare Cazador va tenir una actuació destacada, tal com registren els annals del Congrés, en el qual va proposar un enginyós dispositiu (fruit de la seva invenció) per mitjà del qual va rebre els senyals horaris des de París. Dispositiu que diu que va ser acceptat i adoptat poc després internacionalment."

El pare Manuel comprovà el fenomen tècnic de les temperatures que es produeixen al fons de la Plana, que són més baixes que les de les altures. L'home va comprovar el fenomen pràcticament prenent les anotacions en dos punts separats l'un de l'altre en

dos quilòmetres. I amb una diferència d'altitud de seixanta metres entre le col·legi i els voltants del casal de Puigsec."

Aquest fet és prou explicatiu de les anades i vingudes del bon sacerdot, que diàriament feia el recorregut dues vegades, desafiant totes les inclemències del temps, per comprovar en el seu petit observatori dels voltants de Puigsec, les dades corresponents. Cal que digui que en aquest indret, de l'observatori no en queda ni rastre. Vaig visitar aquell lloc, i amb la colla que anàvem varem suposar que devia estar emplaçat vora la creu de terme que és el lloc més alt. El que sí penso és que encara que sense rastre del laboratori, les seves petjades invisibles hi resten marcades amb força.

Després del germà Bernat, hi va haver una altre persona que li va prestar una gran ajuda i col·laboració en les feines agrícoles que projectà el savi. Era en Pere Bosch i Domènech, més conegut com en Pere de la Casanova, perquè era el nom del mas on va néixer l'any 1897. En Pere es pot dir que va néixer prop de la institució. Després hi va treballar des de molt jovenet com a aprenent de pagès. El capellà també l'utilitzava pels desplaçaments dels voltants, com ara les Guïlleries; i alguna vegada, deia que fins havia arribat en territori francès.

En Pere de la Casanova va morir molt vell, però fins al final va conservar el cap clar. En els últims temps li abellia d'explicar les experiències que havia viscut amb el sacerdot. Contava que una vegada, ell acompanyava el pare Cazador juntament amb un altre germà de la comunitat, que afirmava conèixer bé el camí de Tavertet, on anaven perquè se n'havia mort el rector. Però l'home es va embrancar en pujades i baixades, sense saber exactament on era el poble. Temien de no arribar a temps a la

cerimònia de l'enterrament, i per això en Pere s'inquietava. Però els ulls escrutadors del pare Cazador varen trobar la solució. Per això va apaivagar la inquietud d'en Pere exclamant:

-Tranquil, Pere, encara hi som a temps!

-Com ho sap? -va fer en Pere estranyat, perquè no veia cap senyal del poble ni res que li indiqués el camí exacte.

-Mira allà baix. No veus una caixa? Doncs segur que no camina sola, el fuster la deu tragar. Pensa, noi, que no el poden enterrar sense!

-Oi tant que no!

-Així que solament ens cal no perdre-la de vista, ella ens menarà a Taveret.

La faceta d'agrònom del pare Cazador no és gens divulgada, però va ser la més profitosa pel viure quotidià d'aquell temps. El seu cronista diu:

"El problema del camp, per les seves derivacions socials, havia estat sempre una preocupació del pare Cazador. La terra plana de Vic sotmesa des de feia segles a un intens cultiu s'empobria, de dia en dia, perquè els adobs naturals, malgrat de prodigar-se fins a un límit extrem, no arribaven a compensar el desgast de les terres i no rendien el necessari. Aquest fet alarmava i absorbia l'atenció del bon capellà, i per això, en el camp d'experimentació del col·legi, es va dedicar a provar diversos fertilitzants químics per als distints productes agrícoles de la comarca."

"Una vegada trobats els més convenients, va començar a repartir-los entre els pagesos veïns, els quals davant dels meravellosos resultats que obtingueren varen constituir-se en els més entusiastes propagandistes del savi. De tal manera que ben aviat els de la Plana de Vic i d'altres indrets de Catalunya, vingueren a demanar consell al pare Cazador."

"També va passar una cosa semblant amb els productes típics de la zona, com és la patata. A la comarca es cultivava una varietat del producte impropï d'aquest terreny, per això resultava de molt mala qualitat i de rendiment escàs. El pare Cazador va experimentar amb diverses classes de tubèrculs, i va trobar que la millor varietat i la que millor s'adaptava al terreny era la de Burgos. Divulgada la notícia, ben aviat els camps de la nostra contrada es veieren coberts de grosses i saboroses patates que els pagesos àdhuc exportaren.

"Cap preocupació de l'home del camp no li era indiferent. Així per exemple, és a ell que es deu la introducció de les gallines del Prat. Va perfeccionar, a més, les incubadores d'aquella època. Va substituir el carbó amb què funcionaven per gas acetilè, així com d'altres modificacions, entre les quals la regularització de la temperatura, obtinguda després de pacients aplicacions del termòmetre a una lloca. Les investigacions l'obligaren a fer una modificació de les incubadores i així obtenir més rendiment."

És prou evident que es va avançar a la idea de les granges avícoles a casa nostra, perquè aquest fet n'és una prova. Ara no m'estranya l'eixam d'aviram que hi havia al galliner del pare Cazador que devia ser fruit del propòsit de millorar la producció. Aviram que degué venir a aquest món per mitjà de la modernització d'aquest sistema.

Tampoc no es va oblidar dels conills, ja que va introduir al nostre territori la famosa raça de Normandia, la qual, gràcies als seus coneixements en genètica animal, va aconseguir d'aclimatar a la Plana, i va fer així un excel·lent servei als pagesos de la comarca.

No cal dir que hom queda un xic sorprès de la labor que pot desenvolupar un sol home; encara que mai no podem oblidar la col·laboració del germà Serra i en Pere de la Casanova. Em sembla que la Plana no ha sabut agrair la tasca admirable d'aquest home bo i generós, que va saber ajudar-nos d'una forma tan altruista. Perquè de res no serveix el talent ni l'estudi si no es posa al servei dels altres. Així ho va fer el pare Cazador, secundat pels seus preuats col·laboradors. Ell, amb el seu esforç, va saber difondre els seus coneixements envers tothom, sense demanar res a canvi. Tant ell com el germà Bernat i en Pere, solament gaudiren de la satisfacció de veure que havien proporcionat més benestar a les persones del lloc que estimaven.

El capellà no era un home a qui no li plagués la broma. Em ve a la memòria que contava el següent, amb el seu deix peculiar: "Cal dir que la mare Eva va ser ben capritxosa de fer menjar la poma al pare Adam: vinga, menja-te-la ... S'ha d'admetre que era molt porfídiosa, però cal reconèixer que ell, el pare Adam, no era res més que un calçaces de menjar-se-la! I l'home reia sorollosament, ben satisfet del judici.

En analitzar el pare Cazador com a sacerdot, em quedo un xic estranyada. Em semblava tenir poques vivències. Només persisteix en la meua ment la seva venerable figura revestida amb casulla verda, que feia ressaltar la blancor dels seus cabells, com una aureola, mentre oficiava la missa i puc dir que mai no m'hi vaig confessar, ni tampoc que em fes observacions

d'ordre religiós.

Em penso que el fet del sacerdoci, en ell, anava lligat amb tota la seva història i no es podia destriar. I a més, em sembla que l'exercici d'aquest ministeri li produïa una profunda timidesa. M'ho proven alguns fets que exposaré: De petita, quan intentava fer-li l'amistat -era costum besar la mà als sacerdots-, ràpidament em posava la mà al cap per impedir-m'ho. Crec profundament que ell, ací a la Terra, tenia la missió de millorar la qualitat de vida, per mitjà de l'experimentació i l'ensenyament. Aquesta tasca la va complir amb escreix.

Un altre fet que m'ha fet pensar moltes vegades és el que li va passar a la meva germana Núria: Quan assassinaren Gandhi, a la meva germana li entrà el dubte de si aquest es podria salvar en el més enllà, perquè en aquell temps deien que sols podrien fer-ho aquells que professaven la fe catòlica. Un dia es va trobar amb el pare Cazador per un camí i com que estaven sols, la noia va aprofitar l'avinentesa per demanar la seva opinió. Diu que el pare Manuel se la va mirar fixament i la va deixar plantada. Però, mentre s'allunyava, li digué:

-Noia, en aquest món se salva aquell que ho vol. Tingues-ho present ... filleta.

En Pere de la Casanova va tenir una vida dilatada. En els últims temps li agradava contar anècdotes viscudes amb el pare Cazador; potser l'enyorava i així s'hi sentia més a prop. En la que es refereix a la meteorologia, hi estava involucrada la seva mare. El pare apareixia sovint a casa de l'home. La mare d'en Pere, la Tereseta, li feia mitjons de llana i el mossèn se'ls calçava a l'hivern per resguardar-se bé del fred. La dona, ja

velleta, es veu que tenia la dèria -encara que no ignorava la resposta- de preguntar-li pel temps que faria. Per això, una i altre vegada, amb porfídia d'infant i com si estigués distreta, insistia:

-Sap quin temps farà demà, pare Cazador?

-Tereseta, quan sigui demà al vespre, t'ho diré!

La dona remugava:

-No sé per què dintre no m'ho vol dir! Bé diu el noi que, cada dia, ho comunica a Barcelona.

Aquesta és una altra experiència d'en Pere: El fet devia succeir possiblement l'any 1938. El sacerdot seguia invariablement la ruta d'anades i vingudes a Puigsec i al poble. En Pere tenia relació familiar amb els masovers de la torre de can Guitar. La casa, durant la guerra, la van ocupar dues famílies. Un dels dos pisos que hi havia, estava ocupat per un tal Mestres que aleshores diu que tenia un alt càrrec a la Generalitat; i a l'altre hi vivia un capità d'aviació -a la zona de Vilalleons hi havia una camp d'aviació militar- amb la seva jove muller.

La noia era de nacionalitat francesa i es veu que era molt religiosa. Va tenir un fill i el volia batejar fos com fos. Cridaren en Pere perquè fes d'intermediari amb el capellà que veien passejar sovint per davant de la casa -sabien qui era malgrat que anava vestit de paisà- per fer cristià el nen. L'home va complir l'encàrrec i li ho demanà. El sacerdot li va contestar ràpid i enfadat:

-Pere, ets un jueus!

En Pere, potser per primera vegada, se li va encarar mentre els ulls li brillaven a la seva cara ampla, colrada i noble de pagès tranquil.

-Mai no pot pensar això de mi, pare. Vostè que m'ha fet tantes i assenyades reflexions, ara em toca a mi de dir-li que va errat. Si ells saben que és sacerdot i no li ha passat res fins ara, hi pot confiar.

El capellà se'l mirà i reflexionà, un xic avergonyit, va abaixar el cap i digué compungit:

-Tens raó, Pere, molta raó ... perdona'm per haver dubtat de tu, amic.

-Així que celebrarà el bateig?

-Sí, Pere, ja els visitaré i ens posarem d'acord.

Parlàvem amb el meu cosí, sobre el pare Cazador, i aquest em digué amb el seu to reposat que li és propi:

-Cal dir que si comparem el sistema educatiu que emprava el pare Cazador, just en acabar i encetar el segle, l'ensenyament popular d'avui es pot dir que ni de bon tros arriba al seu nivell; s'ha endarrerit.

-Segons que puc indagar pels papers que ho expliquen i pels recors que en servo, d'aquesta matèria que tan bé va desenvolupar, sí.

-Recordes el pare i l'oncle Lluís quan construïen rodes de carro?

-En guardo una vaga idea, però sé que treballaven amb ferro roent, sobre fusta, i que el teu pare ens allunyava del "camp dels carros".

-Això del "camp dels carros", és un dir familiar, noia. Encara que tothom pot entendre que era prop del taller. El pare a més de tenir serradora, el seu veritable ofici era construir rodes de carro. Em penso que devia ser dels últims que varen practicar aquesta feina artesanal que no era gens fàcil. A la nostra primera infància encara se'n construïa alguna, perquè no havien arribat els tractors. De tartanes no se'n feien, eren substituïdes pels autos, encara que de tant en tant se'n reparava alguna. L'oncle Lluís, ja saps que era ferrer, i en aquesta feina de construir una roda havien de treballar junts.

-S'han perdut moltes feines enginyoses amb el progrés.

-Oi tant! Saps? Quan el sacerdot s'assabentava que el pare i l'oncle construïen una roda, hi acudia amb els seus alumnes. Mentre els dos homes feien la feina, amb precisió matemàtica, el pare Cazador donava i tot explicacions tècniques d'una manera clara i senzilla que fins jo, que sols era un marrec, ben aviat vaig poder entendre.

-Això sí que era ser bon mestre.

Dels ruscs d'abelles i de com treien la mel, bé te'n deus recordar?

-Sí, però ho mirava de molt lluny, tenia por que alguna abella s'escampés i em piqués. Però m'agradava veure els nois amb les pameles de protecció, semblaven flors bellugadisses ...

El Pare Cazador en mig de dos companys

El Pare Cazador celebra un acte litúrgic a l'aire lliure amb la presència d'un grup d'alumnes

Segons el comentarista:

"El 30 de juny, poc després d'haver estat ordenat sacerdot, va ser designat pels seus superiors de l'ordre de la Sagrada Família, a practicar part de l'ensenyament dels nois del Col·legi, sempre respectant els seus estudis científics com a condició. Aleshores era un jove de cabells foscos en els quals ja brillaven múltiples fils de plata.

"El Col·legi, anomenat d'Orfes, el va fundar el senyor Puig i Cuñer, un home solter i ric, que va voler dotar aquest establiment del màxim confort de l'època. Podia acollir fins a cent nois, orfes de pare o mare de la Plana de Vic, i que després va passar a tots els qui ho sol·licitessin, de Catalunya. Cada alumne gaudia de la renda d'un duro diari, i encara que ara ens sembli una quantitat ridícula, en aquell temps va poder mantenir molts anys un nivell d'esplendor i cobrir totes les despeses."

"Les especialitats docents del pare Cazador, varen ser les matemàtiques i les ciències naturals, i també la llengua francesa i alemanya, sense comptar els mètodes renovadors que anava introduint per transmetre als nois el saber que anava adquirint en els seus camps d'investigació."

"El seu bon sentit pedagògic el conduïa a cercar constantment mètodes nous perquè tinguessin eficàcia i desvetllessin l'interès de l'alumne, com per exemple: Un dels més impressionants va ser la il·luminació de les diapositives, que servien com a mètode avançat d'ensenyament. Cal dir que la pràctica constant de la fotografia de núvols al servei del seu laboratori meteorològic li donà a conèixer tots els secrets de la cambra obscura."

És digne de mencionar l'interessant Museu del Col·legi, que era

ple d'objectes i llibres valuosos i també tota la fauna dissecada autòctona de la comarca d'Osona. Els exemplars que s'hi trobaven eren oferts per la gent de la rodalia, perquè sabien que ell dominava la taxidèrmia i que l'aprofitava com un experiment a classe de ciències.

Penso, en tot l'interès que va despertar, i en tota la riquesa que va aportar als seus alumnes en un temps que ja sembla remot. Tanmateix, si els mètodes avançats i renovadors que dugué a terme el pare Cazador no s'haguessin limitat a ser un fet aïllat, el nostre país seria dels més avançats. Però no tothom està dotat de la intel·ligència, la generositat i la humilitat d'aquest home que mai no va esperar cap recompensa, solament anava guiat per l'afany de transmetre el seu saber, d'una manera que a l'alumne li semblés un joc ...

També em cal tractar la personalíssima visió de futur que tenia de la dona; i que de dia en dia es demostrava la seva validesa. Vull dir que ell era un home que possiblement havia vençut moltes febleses humanes i que, quan es referia a la dona, mai no se li acudia pensar en la dona objecte. No, el pare Cazador anava més enllà, i per això recomanava als meus pares que ens donessin les mateixes oportunitats d'estudi que als nois. Ells varen seguir el seu consell, malgrat les minvades possibilitats que existien en aquell temps de postguerra.

El pare Cazador comentava sobre la dona:

"Puc dir que l'interior de la dona, si hom l'estudia científicament, és d'una delicadesa perfecta. El seu interior ha estat calculat amb una presició insuperable per permetre la meravella de fer esclatar una nova vida. No s'ha avaluat prou aquest fet

transmissor. Per això em nego rotundament a considerar la dona a través d'actituds repressives que ens vénen transmeses de segles i sobretot em nego a tractar-les com a ciutadanes de segon ordre, tal com la societat s'entesta a catalogar en molts aspectes. Això no lliga! És absurd! Perquè cal pensar que el Creador també li devia deixar ben sincronitzat el cervell, oi? No pot ser una cosa a part. La seva intel·ligència pot adaptar-se a tots els camps de les ciències i de l'art. I que no em vinguin a dir que no tenen força per als treballs més durs, si són elles, sempre, les qui més els practiquen. No tardarà gaire a demostrar-se que són equiparables a l'home.

"És clar que les dones pateixen un endarreriment cultural i solament gaudeixen d'una preparació purament casolana, que no deixa de tenir molta riquesa. Fa anys que observo les dones, i amb les xerrades que hi mantinc, sempre em sorprèn la claredat d'idees que tenen. Moltes no saben a penes llegir ni escriure, perquè han estat sotmeses a injustícia i marginació de fa segles. Només cal pensar en aquesta Plana de Vic, on no hi ha cap dona a qui s'hagi permès destacar en res. Tanmateix, fa pena i vergonya ..."

Recordo que la meva germana Núria a qui li costava créixer, sempre se li queixava d'aquesta lentitud en el desenvolupament del seu organisme, possiblement amb l'esperança que li fabriqués una poció que li augmentés la talla, de la mateixa manera que en feia per guarir el mal de queixal. L'home se la mirava divertit i li solia dir:

-Però que no veus que ets més eixerida que un pèsol, què vols més?

-Però sóc massa petita -s'entestava la meva germana.

*Celebracions religioses en el 50 Aniversari
de l'ordenació sacerdotal del pare
Manel Cazador*

-Avui tens massa la dèria de créixer, i vols que et consoli i que t'expliqui l'anècdota d'un escriptor de certa anomenada.

A la meva germana, malgrat que l'havia sentida altres vegades, li satisfeia escoltar-la de nou. L'home, assegut en una cadira del menjador de casa, es tirava un xic endavant i es repenjava en un bastó o paraigua, segons el temps que feia, per entremig de les cames, i començava a contar:

-Aquest escriptor vivia lluny de la seva casa paterna quan es va enamorar de la noia que després esdevingué la seva muller. Els pares feren un viatge per conèixer la jove que el seu fill estimava. El pare, en tornar a casa, va escriure al noi l'efecte que els havia causat. Era immillorable, però l'home es queixava: "Es tan pequeña!" El fill diu que li va contestar més o menys { ' aquest escrit: "Nunca podré negar el defecto que usted alega. Es ta pequeña Asunción, que cuando estamos de pié me llega hasta el corazón: No podrá negar que es justo el lugar donde la mujer debe llegar."

Llavors el sacerdot contemplava triomfant la meva germana. S'alçava bruscament, que fins i tot a vegades feia rodolar la cadira per terra, i deia:

-Què et sembla, noieta?

La meva germana sempre ha dit que després d'haver escoltat la història, tenia la sensació de ser un pam més alta.

La revolta del 36 va ser l'inici de la decadència del Col·legi a causa de l'economia. De mica en mica varen disminuir el nombre d'alumnes i va caldre reduir despeses i com és natural

les possibilitats experimentals del pare Cazador. Això sí, fins al final mai no va deixar els seus preuats observatoris meteorològics, ni d'apuntar i transmetre dades, encara que ja feia temps que havia perdut el germà Bernat Serra.

El pare Manuel Cazador i López va morir en una nit freda d'hivern del mes de febrer, feia poc que havia complert 82 anys. Va morir sol a la seva cambra. El trobaren l'endemà. Amb tota certesa, els qui el voltaven no devien fer massa cas de la seva malaltia, perquè diu que solament presentava signes de patir una lleugera grip.

El record del pare Cazador solament resta a la ment i als cors de les persones que el varen estimar i també de molta gent jove que a través dels seus, han conegut la seva obra. Però el poble resta buit del record. Fa poc vaig visitar la minsa avinguda que duu el seu nom. El rètol del carrer té les lletres destenyides i està escrostonat, fa pena. Em penso que aquest home es mereixia haver estat fill adoptiu de la terra d'Osona que ell tant va protegir i estimar.

La Gran Enciclopèdia Catalana en diu:

Cazador i López, Manuel (Torrent de Cinca, Baix Cinca 1874-Sant Julià de Vilatorrada, Osona 1956) Sacerdot i investigador. Estudià agronomia, física i astronomia a Barcelona. Des de 1897 dirigí l'observatori meteorològic del Col·legi d'Orfes de Sant Julià de Vilatorrada. Féu importants investigacions de radiofonia, meteorologia i agricultura.

*Celebracions populars en el 50 Aniversari de l'ordenació sacerdotal del
pare Cazador*

Estimat pare Cazador,

Sí, és clar, resulta absurd dirigir-me a vós en forma epistolar. Possiblement perquè mentre conservem la forma humana, ens és difícil comprendre tot el que no entenem de manera racional. Però la fe, arrelada en mi, em fa pensar que sí que podeu llegir aquest escrit, des del més enllà enigmàtic, on, amb seguretat, reposeu.

Vós sempre us vàreu preocupar de la meva formació. Recordeu quan vaig tenir ocasió d'aprendre la llengua francesa i em repassàveu les lliçons i també em fèieu llegir? Dèieu: "tens bona pronunciació, però et distreus, pares poca atenció. Hauries de fer exercicis de concentració. Ah! diu la teva mare -era una dona instruïda i tenia una cal·ligrafia preciosa- que t'afanyes a escriure, però que no entén ni un borrall de la teva lletra. Practica amb el cartipàs, per millorar-la." Mai no ho vaig aconseguir ...

Sabeu prou bé que vaig pujar, voltada de gent d'esperit fort; aquesta fortalesa me la transmeteren amb l'exemple i amb amor, tots plegats. Perquè les meves característiques, en aquell temps, feien pensar que era un ésser desvallestat i que no me'n sortiria gaire airosa de la vida. Però l'espurna d'energia que em sabéreu transferir, em féu avançar, malgrat que fos amb molta dificultat. Ara, aquesta vitalitat adquirida i arrelada en mi, em permet escriure el que sé de vós.

Sabeu el que més m'agradava contemplar quan rondava pels volts del Col·legi? Doncs era el petit jardinet, on a mi em semblava que hi havia una casa de nines. Sí, ja sé que ben aviat es va esvaïr aquell somni d'infant i vaig saber, encuriosida, que formava part del vostre laboratori, on experimentàveu les variacions climatològiques de casa nostra. En Francisco, si li

explicava que havia anat per allí, em deia:

-No t'has pas ficat dins? Pensa que hi ha els tubs que controlen la temperatura i les variacions del sol.

Aquests tubs estaven protegits per una petita cleda de ferro, pintada d'un blavós, que es podia travessar amb una camada, i que mai no ho vaig fer per respecte, encara que em moria de ganes de tafanejar la caseta, on, a prop, hi havia la bola del món -era el que a mi em semblava- i estava encimbellada dalt d'un pedestal.

Que ben guarnit teníeu aquell tros, vós, el germà Bernat i en Pere! Ple de gespa i flors. A l'hivern s'hi retalleven, al capvespre, misteriosament, els troncs d'un roser aparentment mort; però ple de savia que es removia de bell nou, just en arribar la primavera, i hi feia esclatar roses magnífiques. El galliner no era gaire lluny, curull d'aviram cridaner.

I l'hort? Sempre he tingut una dèria pels horts. Cal dir que el vostre era preciós. Allà s'hi criaven tota mena d'hortalisses ufanoses i herbes flairoses. La bassa hi era a prop, suraven els capgrossos i hi nedaven peixos de colors. Les granotes, just es feia llustre, vinga rondinar, rac, rac, rac ... feien molta companyia.

Us he d'agraciar moltes coses: sobretot que no em féssiu mai sermons sobre el pecats i l'infern. També que, quan era petita, si podíeu, per Nadal, em duíeu xocolatines un xic estovades, que treieu de dins la butxaca de la vostra sotana ... Sabeu què penso? Doncs que un dia, no sé com ni quan, ens tornarem a trobar. Lavors, us prometo de tenir més concentració i segur que faré bona lletra.

Us estima i us recorda.

*Editat en commemoració
del 120 Aniversari
del naixement del
Pare Manuel Cazador*

